

**VALTIOVARAINVALIOKUNNAN
LAUSUNTO 33/2005 vp**

**Valtioneuvoston selvitys ehdotuksesta oikeus-
ja sisäasioiden rahoitusohjelmiksi 2007—2013**

Suurelle valiokunnalle

JOHDANTO

Vireilletulo

Suuri valiokunta on 28 päivänä lokakuuta 2005 lähettänyt valtioneuvoston selvityksen ehdotuksesta oikeus- ja sisäasioiden rahoitusohjelmiksi 2007—2013 (E 99/2005 vp) valtiovarainvaliokunnalle mahdollisia toimenpiteitä varten.

Jaostovalmistelu

Asia on valmisteltu valtiovarainvaliokunnan hallinto- ja tarkastusjaostossa.

Asiantuntijat

Hallinto- ja tarkastusjaostossa ovat olleet kuul-tavina

- ylitarkastaja Sari Haavisto, sisäasiainministe-riö
- erikoissuunnittelija Meri-Sisko Eskola, työ-ministeriö
- budjettineuvos Paavo Kytömäki, valtio-varainministeriö.

Lisäksi hallinto- ja tarkastusjaosto on saanut kir-jallisen lausunnon oikeusministeriöltä.

VALTIONEUVOSTON SELVITYS

Komission ehdotukset

Komission esitys oikeus- ja sisäasiain rahoituk-seksi vuosiksi 2007—2013 koostuu kolmesta puiteohjelmasta: "Yhteisvastuu ja maahanmuut-tovirtojen hallinta", "Turvallisuus ja vapauksien suo-jelu" sekä "Perusoikeudet ja oikeusasiasiat".

Yhteisvastuu ja maahanmuuttovirtojen hallin-ta -puiteohjelma koostuu Euroopan pakolais-rahastosta, ulkorajarahastosta, kotouttamisra-hastosta ja palauttamisrahastosta. Turvallisuus ja vapauksien suo-jelu -puiteohjelmaan sisälty-vät terrorismin ehkäisemistä, torjuntavalmiutta ja seurausten hallintaa koskevat erityisohjelmat sekä rikosten ehkäisemistä ja torjuntaa koskeva erityisohjelma. Perusoikeuksien ja oikeusasioi-den puiteohjelma puolestaan koostuu väkivallan

torjumisesta sekä huumetorjuntaa ja tiedotusta koskevasta erityisohjelmasta, perusoikeuksia ja kansalaisuutta koskevasta erityisohjelmasta, ri-kosoikeutta koskevasta erityisohjelmasta sekä yksityisoikeutta koskevasta erityisohjelmasta.

Komission esitys rahoituskehysten otsak-keen 3 "Unionin kansalaisuus, vapaus, turval-lisuus ja oikeus" rahoitukseksi vuosille 2007—2013 on yhteensä 24,7 miljardia euroa. Tästä ko-konaisrahoituksesta kaksi kolmasosaa esitetään suunnattavaksi oikeus- ja sisäasioihin, mikä tar-koittaisi tämän rahoituksen kolminkertaistumis-ta nykyiseen verrattuna. Komission esittämät puiteohjelmat kattaisivat tästä noin 7,2 miljar-dia euroa. Valtaosa eli 5,9 miljardia euroa puite-ohjelmiin varatusta määrärahasta menisi Yhteis-

vastuu ja maahanmuuttovirtojen hallinta -puiteohjelmaan. Turvallisuus ja vapauksien suojele -puiteohjelmaan on arvioitu käytettävän 745 miljoonaa euroa ja Perusoikeudet ja oikeusasiat -puiteohjelmaan 543 miljoonaa euroa.

Valtioneuvoston kanta

Valtioneuvosto pitää tärkeänä, että yhteisön rahoitusta suunnataan toimenpiteisiin, joiden avulla on saavutettavissa todellista lisäarvoa koko unionin sisäisen turvallisuuden kannalta. Valtioneuvosto on pitänyt perusteltuna oikeus- ja sisäasioihin suunnattavan rahoituksen kasvatamista noin 50 prosentilla nykyisestä. Rahoituksen suuntaamisessa etusijalla tulee olla ulko-

rajavaalvonnan kehittäminen. Valtioneuvosto pitää tärkeänä myös unionin suuntaamaa rahoitusta maasta poistamiseen, sillä unionin alueella laittomasti oleskelevien kolmansien maiden kansalaisten määrän lisääntyessä yhä useampi siirtyy edelleen muihin jäsenvaltioihin.

Ulkosuhteiden rahoitus tulee pääasiallisesti otsakkeesta 4. Valtioneuvosto pitää tärkeänä, että oikeus- ja sisäasioiden ulkoiseen ulottuvuuteen liittyvien valmiuksien rahoitus turvataan ulkosuhteiden rahoituksessa. Kolmansien maiden kanssa tehtävälle yhteistyölle on annettava erityinen paino erityisesti järjestäytyneen rikollisuuden torjumiseen tähtäävissä hankkeissa.

VALIOKUNNAN KANNANOTOT

Perustelut

Kuten valtioneuvoston selvityksessä on todettu, oikeus- ja sisäasioiden rahoitus on tähän saakka ollut varsin vähäistä sekä absoluuttisesti että EU:n budjetin kokonaisuuteen verrattuna. Tällä hetkellä oikeus- ja sisäasioihin suunnataan noin 0,5 prosenttia budjetista. Vaikka komission esitys merkittisiikin tämän OSA-rahoituksen merkittävää kasvua, sen osuus EU:n kokonaisbudjetista olisi vuonna 2013 edelleenkin vain noin 1,3 prosenttia. Vaikka Suomi ei ole kannattanutkaan rahoituksen kolminkertaistamista, se on pitänyt tärkeänä, että vapauden, turvallisuuden ja oikeuden alueen kasvanut merkitys huomioidaan myös unionin budjetista 2007—2013 pääteittäessä.

Selvityksestä käy myös ilmi, että Suomeen oikeus- ja sisäasioiden yhteistyön kautta saatavissa oleva EU-rahoitus ei nykyisten olosuhteiden vallitessa tule olemaan merkittävää. Muiden jäsenvaltioiden osin puutteellisten valmiuksien parantamisella on kuitenkin myönteisiä vaikutuksia myös Suomen sisäisen turvallisuuden kannalta. Joiltakin osin Suomen saama rahoitusosuus riippuisi siitä, miten eri kriteereitä painotetaan määrärahojen jaosta päätettäessä. Näin olisi esimerkiksi ulkorajarahaston kohdalla.

Määrärahojen jaon tulisi perustua riskianalyyysiin, jossa otettaisiin huomioon esimerkiksi rajatilanteen kehittyminen tulevaisuudessa. Tiedossa on, että Venäjän rajavartiopalvelun reformin seurauksena valvonta Venäjän puolella kevenee. Tällä voi olla vaikutusta erityisesti maastorajalla. Myös EU:n ja Venäjän välillä pitkän aikavälin yhteiseksi tavoitteeksi asetettu viisumivapaus muuttaisi tilannetta merkittävästi Suomen näkökulmasta.

Jakokriteerit tulevat samalla tavalla esille myös muiden rahastojen, esimerkiksi palauttamisrahaston, kohdalla. Komission ehdotuksen valossa näyttää siltä, että valtiot, jotka huolehtivat asianmukaisesti maastapoistamispäätösten täytäntöönpanosta, eivät tulisi hyötymään rahaston rahoituksesta samalla tavoin kuin valtiot, joiden alueella on suuria määriä laittomasti oleskelevia henkilöitä. Valiokunta yhtyy selvityksessä esitettyyn arvioon, jonka mukaan vaarana on, että esitetty jakosuhte ei riittävästi kannusta jäsenvaltioita huolehtimaan maastapoistamispäätösten tosiasiallisesta täytäntöönpanosta.

Oikeusministeriön kannalta relevantteja komission esityksessä ovat perusoikeuksien ja oikeusasioiden puiteohjelma erityisohjelmineen sekä rikosten ehkäisemistä ja torjuntaa koskeva

erityisohjelma. Toisaalta oikeus- ja sisäasioiden osa-alueet vaikuttavat toisiinsa. Näin ollen esimerkiksi rahoituspaketissa eniten varoja saavan rajavalvonnan edistämisen voidaan odottaa vaikuttavan myönteisesti muillakin oikeus- ja sisäasioiden aloilla. Oikeusministeriö on pitänyt tärkeänä, että oikeus- ja sisäasioiden rahoitusohjelmista rahoitettavat toimet vastaavat ja tukevat marraskuussa 2004 Eurooppa-neuvostossa hyväksytyn monivuotisen lainsäädäntöohjelman (Haagin ohjelma) ja siihen liittyvän, kesäkuussa 2005 hyväksytyn toimintasuunnitelman tavoitteita. Oikeusministeriö on kiinnittänyt huomiota myös siihen, että järjestäytyneen rikollisuuden torjunnan kannalta avainasemassa ovat kolmannet maat, kuten Venäjä, Valko-Venäjä, Ukraina ja Moldova sekä Balkanin ja Pohjois-Afrikan alueen maat.

Kotouttamiseen liittyvät kysymykset ovat suurelta osin jäsenmaiden vastuulla olevia kysymyksiä. Komission esitykseen sisältyvään kotouttamisrahastoon sisältyykin osittain epäselvyyksiä oikeusperustan osalta. Rahasto on kuitenkin keskeinen instrumentti poliittisesti tärkeän ja ajankohtaisen kotouttamispolitiikan edistämiseksi unionin alueella. Kotouttamisrahaston ohella myös Euroopan pakolaisrahasto

sivuaisi Suomessa työministeriön toimialaa. Rahastolla tultaneen tukemaan alueellisten suojeleohjelmien toimeenpanoa, joissa yhdeksi elementiksi on valmisteltu EU:n uudelleensijoittamisohjelmaa.

Valtioneuvoston selvityksessä ja eri ministeriöiden asiasta valiokunnalle esittämissä lausunnoissa on kiinnitetty huomiota ehdotettujen ohjelmien hallinnointiin, joka olisi suuressa määrin jäsenvaltioiden vastuulla. Hallintomalli koetaan raskaaksi suhteessa siitä pienelle maalle tulevaan taloudelliseen hyötyyn. Suomen tulisi kaikissa yhteyksissä painottaa mahdollisimman kevyttä hallinnointimallia kaikkien rahastojen ja ohjelmien osalta. Valtioneuvoston selvityksessä on aivan aiheellisesti viitattu myös kansalaisjärjestöjen ja yleisemmin ns. kolmannen sektorin mahdollisuuksiin osallistua hankkeiden toteuttamiseen. Raskas hallinto ja korkea omarahoitusosuus saattavat vaikeuttaa tämän tavoitteen toteutumista.

Lausunto

Lausuntonaan valtiovarainvaliokunta ilmoittaa,

että valiokunta yhtyy asiassa valtioneuvoston kantaan.

Helsingissä 23 päivänä marraskuuta 2005

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

vpj. Matti Ahde /sd
jäs. Christina Gestrin /r (osittain)
Jyri Häkämies /kok
Kyösti Karjula /kesk
Jari Koskinen /kok
Pekka Kuosmanen /kok
Reijo Laitinen /sd
Maija-Liisa Lindqvist /kesk
Mika Lintilä /kesk
Pirkko Peltomo /sd
Virpa Puisto /sd

Markku Rossi /kesk
Matti Saarinen /sd
Irja Tulonen /kok
Kari Uotila /vas
Jukka Vihriälä /kesk
vjäs. Janina Andersson /vihr
Timo Kalli /kesk
Bjarne Kallis /kd
Mikko Kuoppa /vas
Sinikka Mönkäre /sd.

Valiokunnan sihteerinä jaostokäsittelyssä on toiminut

valiokuntaneuvos Alpo Rivinoja.